

سیر تکامل و ترقی چاپ و نشر کتاب در ایران در ۲۵ سال اخیر

رکن‌الدین همان‌ونفرخ

چوبی بود و با آن يك جلد کتاب انجیل در اصفهان بچاپ رسید، پس از او بسال ۱۱۳۹ ش. (۱۷۴۱ میلادی) وسیله خاجاتورگیسارازی از خلفای کلیسای وانگ جلفای اصفهان یکدستگاه ماشین چاپ سری دستی باصفهان وارد شد و پس از دو سال کوشش موفق گردیدند کتاب «سرگذشت پدران روحانی» را بچاپ برسانند، این کتاب در ۷۰۵ صفحه است و صفحات آن با حروف الفبای ارمنی شماره گذاری گردیده است، در این چاپخانه بیش از چند جلد کتاب مذهبی بچاپ نرسید.

در سال ۱۲۷۷ ه.ق. عباس میرزا قاجار وسیله منوچهر خان گرجی معتمدالدوله یکدستگاه ماشین چاپ سری از انگلستان خریداری کرد و این چاپخانه از راه روسیه بایران وارد گردید و در شهر تبریز بکار افتاد و نخستین کتاب چاپی فارسی در آن بچاپ رسید، میرزا زین العابدین که فن چاپ را فرا گرفته بود تصدی چاپخانه را که بنام باسه خانه نامیده میشد برعهده داشت. نخستین کتابی که در این چاپخانه بچاپ رسیده است، کتاب فتح نامه است و پس از آن کتاب آثار السلطانیه تألیف عبدالرزاق بیگ دنبلی چاپ و نشر یافت. پس از ایجاد واحداث این چاپخانه، چاپخانه دیگری نیز وارد و در تهران بکار افتاد. در آغاز رواج چاپ در ایران تیراژ کتابهای بچاپ رسیده از سیصد نسخه متجاوز نبود. چاپخانه‌های تبریز و تهران در زمان محمدشاه قاجار تعطیل شدند و علت تعطیل آن بود که حروف سری پس از مدتی کار فرسوده و مستعمل و غیر قابل مصرف میگردیدند و چون دستگاه حروف ریزی در ایران نبود و وارد کردن حروف سری نیز بانبودن راههای شوسه و وسائل حمل و نقل کافی از اروپا کاری بسیار دشوار و گرانبار و پرهزینه می بود ناچار چاپخانه‌ها در حال وقفه و تعطیل باقی ماندند.

در دوران سلطنت ناصرالدین شاه قاجار بار دیگر چاپ کتاب مورد نظر و توجه قرار گرفت و این بار برای صرفه جوئی و امکان ادامه کار به تبعیت از چاپخانه‌های هندوستان (بمبئی لکهنو - نولکشور) چاپخانه‌های سنگی دایر و رایج گردید و در این زمان حتی روزنامه‌های رسمی و دولتی را نیز با چاپ سنگی بچاپ می‌رساندند. نخستین کتابی که بچاپ سنگی در ایران

هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور که بفرمان شاهنشاه آریامهر و قانون مصوب دوم دیماه ۱۳۴۴ مأمور تأسیس و ایجاد کتابخانه‌های عمومی در کلیه شهرها گردیده است بجا و بمورد دانست که در این هنگام خجسته فرجام که بفرخندگی و میمنت مراسم باستانی و باشکوه تاجگذاری شاهنشاه آریامهر و نیابت سلطنت علیاحضرت شهبانوی ایران برگزار میگردد با همکاری وزارت فرهنگ و هنر نمایشگاهی از کتابهای چاپ شده طی ۲۵ سال اخیر ترتیب دهد تا بر همگان این حقیقت تاریخی هر چه بیشتر جلوه گر گردد که در طی ۲۵ سال سلطنت پرافتخار شاهنشاه آریامهر در اثر اقدامات و راهنماییهای مدیرانه و کمک‌های معنوی و مادی شاهنشاه آریامهر فرهنگ کشور به چه ترقیات قابل تحسینی نائل آمده است. زیرا میزان چاپ و نشر و چگونگی آن در هر کشوری بستگی مستقیم با سطح فرهنگ و معرفت عمومی آن کشور دارد و افزایش سطح نشر و چاپ نشان دهنده واقعی نتیجه ثمربخش پیکار بایسواد و بوجود آمدن امکانات تحصیل و دانش اندوزی است. از همین رهگذر در کشورهای راقیه، مصرف کاغذ را ملاک و معیار ارزنده برای سنجش سطح فرهنگ هر ملت میدانند.

از نظر اینکه این حقیقت هر چه روشن تر جلوه گردد ارزش معنوی نمایشگاه ۲۵ سال سیر تکامل و ترقی چاپ و نشر کتاب در ایران بر همگان مشهود افتد در اینجا تاریخچه مختصری از آغاز رواج صنعت چاپ و نشر کتاب در ایران تا با امروز بطور اختصار - باستحضار خوانندگان ارجمند میرسد تا حقایق تاریخی بهتر و گویا تر بتواند عظمت و ارزش معنوی خدمات مؤثری را که طی مدت ۲۵ سال اخیر در راه نشر و ترویج سطح فرهنگ و معرفت عامه با رهبری‌های مستقیم و کمک‌های گرانقدر و ارزنده مادی و معنوی شاهنشاه آریامهر بخصوص پس از واقعه تاریخی انقلاب شاه و مردم بمنصه ظهور و بروز آمده است باز گو سازد.

در اواخر دوران صفویه بسال ۱۱۱۳ ه.ق. نخستین دستگاه چاپ دستی وسیله یکی از روحانیون ارمنی جلفا بنام آسادور (آساتور) از اروپا بایران آورده شد که حروف آن

چاپ شده است تاریخ معجم است که بسال ۱۲۵۹ چاپ خورده است. مقدار و تعداد چاپ در این هنگام ترقی کرد و از هر نشریه پانصد نسخه بچاپ میرسیده است.

در انقلاب مشروطیت چاپ و نشر روزنامه و کتاب تا اندازه محسوسی گسترش یافت و چند چاپخانه سربی دستی بکار افتاد و بزرگترین تیراژ روزنامه در دوران انقلاب مشروطیت از هزار نسخه تجاوز نکرده است. پس از استقرار مشروطیت و تأسیس مدارس ملی و دولتی و تشکیل « وزارت معارف و صنایع مستظرفه » کتابهای درسی نیز با چاپ سنگی طبع می شده است. پس از کودتای ثمربخش ۱۲۹۹ و آغاز دوران مجد و عظمت تاریخ نوین ایران با توجه خاصی که قهرمان ملی و بنیان گذار دودمان پرافتخار پهلوی رضاشاه کبیر به نشر معارف و علوم جدید مبذول میفرمودند بطوریکه خواهد آمد ترقی و پیشرفت قابل توجهی در امر چاپ و نشر بوجود آمد و نمونه توجه و علاقه خاص رضاشاه کبیر با امر بسط معارف را میتوان خریداری کاخ مسعودیه و اهداء آن بوزارت معارف نو بنیاد در دوران سردار سپهی معظم^۱ له دانست.

سیر ترقی و تکامل چاپ و نشر کتاب را میتوان بموازات تأسیس و بنیاد مدارس جدید دولتی با توجه با آمار و ارقامی که در دست است استنباط و استدراک کرد.

در سال ۱۲۹۹ ش. در تهران ۴۶ مدرسه قدیمه وجود داشته که ۴۴۹ نفر طلبه در آن بکار تحصیل مشغول بوده اند ۳۸ مکتب پسرانه و ۲۲ مکتب دخترانه وجود داشته که جمعاً در آنها (۱۶۰) نفر شاگرد تحصیل میکرده اند - هم چنین ۷۹ مدرسه داخلی و خارجی موجود بوده که در حدود ۹۵۰۰ نفر دانش آموز داشته و با این حساب جمعاً در حدود ۱۰۱۰۹ نفر در تهران دانشجو و دانش آموز بوده است.

طبق آمار رسمی در سال ۱۳۰۳ - دانشجویانیکه در تهران در مدارس عالی تحصیل میکرده اند ۲۷۳ نفر و دانشجویان مدارس متوسطه داخلی و خارجی ۸۲۷۸ نفر و در دبستانهای داخلی و خارجی ۱۳۰۰۴ نفر بوده اند که جمع کل دانش آموزان تهران در سال ۱۳۰۳ بالغ بر ۲۱۵۵۵ نفر میگردیده است.

در سال ۱۳۰۸ در ۴۶ مدرسه قدیمه ۴۲۵ نفر طلبه و در ۸۲ مکتب خانه ۱۷۹۳ نفر دختر و پسر و در ۱۹۱ دبستان و دبیرستان ۲۸۹۳۵ نفر دانش آموز بکار تحصیل اشتغال داشته اند که جمع کل دانش آموزان شهر تهران را در سال ۱۳۰۸ باید ۳۰۳۵۳

(سی هزار و سیصد و پنجاه و سه نفر) بشمار آورد و در مقام مقایسه با رقم ۱۰۱۰۹ نفر که در سال ۱۲۹۹ تحصیل میکرده اند افزایش سه برابر را نشان میدهد.

در سال ۱۳۲۰ این رقم به ۴۷۰۰۰ نفر افزایش یافته و اگر این رقم را با تعداد تقریبی ۳۷۵۰۰۰ نفر دانش آموزان و دانشجویانیکه در تهران در آغاز سال تحصیلی ۱۳۴۶ نام نویسی کرده اند بسنجیم میزان افزایش تحسین آمیز سطح ترقی و تکامل فرهنگ و آموزش و پرورش را طی بیست و پنج سال اخیر بنحو بارز و مبینی نمودار میسازد و این رقم میتواند گویای واقعی و حقیقی بسیاری از حقایق تاریخی گردد و نشان دهد که سطح اقتصاد و درآمد سرانه افراد کشور تا چه حد نسبت بسال ۱۳۲۰ و سالهای قبل از آن افزایش یافته تا همه طبقات توانسته اند برای تحصیل دانش، خود را آماده کنند و از طرفی کشور تا چه اندازه برای تحصیل افراد و نوباوگان وسائل و لوازم مورد نیاز را فراهم آورده است.

قبل از کودتای ۱۲۹۹ تعداد چاپخانه های موجود در تهران بشرح زیر بوده است.

۱۲ چاپخانه سربی و ۲ چاپخانه سنگی. جمعاً ۱۴ چاپخانه. در سال ۱۳۰۸ در تهران، ۳۶ چاپخانه سنگی و سربی. در تبریز ۱۰ چاپخانه و اصفهان ۶ چاپخانه و کرمان ۵ چاپخانه و مشهد ۴ و در شهرهای دیگر جمعاً ۳۳ چاپخانه وجود داشته اند. همین آمار میتواند میزان چاپ و نشر کتاب را در سال ۱۳۰۸ نشان دهد. قبل از سال ۱۳۲۰ چاپخانه مجهز بانك ملی ایران و چاپخانه ارتش شاهنشاهی و چاپخانه مجلس شورای ملی با تجهیزات نو تأسیس و دائر گردید و باید گفت تأسیس این سه چاپخانه موجب تحول و تغییر کلی در وضع چاپخانه های ایران گردید و به تبعیت از این چاپخانه ها بمرور چاپخانه های مجهزی تأسیس و دائر گردیدند.

برای اینکه میزان و معیاری از تعداد چاپ و نشر کتاب و توجه عامه بآن در دست داشته باشیم شایسته است به تعداد کتابخانه های موجود در تهران بسال ۱۳۰۲ توجه کنیم.

در این تاریخ کتابخانه های تهران عبارت بودند از:

- ۱- کتابخانه سلطنتی ۲- کتابخانه ناصری ۳- کتابخانه مدرسه صنعتی ۴- کتابخانه مدرسه مروی ۵- کتابخانه مجلس شورای ملی ۶- کتابخانه مدرسه صدر ۷- کتابخانه مدرسه سن لوئی ۸- کتابخانه معارف. و بر این آمار باید به تعداد کتابفروشیها که

ضمناً لوازم التحریر فروش هم بوده اند در سال ۱۳۰۳ نیز توجه کرد. در خیابان ارک ۱۸ دکان، خیابان دولت ۲ دکان، حسن آباد ۷ دکان، عودلاجان یک دکان که جمع آن ۵۶ دکان لوازم التحریر و کتابداری و شی بوده است.

برای مقایسه اینک تعداد کتابخانه های سازمان های دولتی و غیردولتی تهران را در سال ۱۳۴۵ شرح زیر می آوریم تا خوانندگان ارجمند بخوبی دریابند تا چه میزان این تحول و ترقی پیشرفته و سیر تکاملی پیموده است:

- ۱- کتابخانه پهلوی ۲- کتابخانه باشگاه افسران با ۵۳۹۶ جلد کتاب
- ۳- کتابخانه امامزاده یحیی با ۳۳۵۱ جلد کتاب
- ۴- کتابخانه بهروز نازی آباد با ۸۱۹ جلد کتاب
- ۵- کتابخانه بانک ملی ایران با ۲۳۰۵۰ جلد کتاب
- ۶- کتابخانه بانک مرکزی ایران با ۱۹۹۹۱ جلد کتاب
- ۷- کتابخانه دانشسرای عالی با ۳۷۵۰ جلد کتاب
- ۸- کتابخانه دانشکده ادبیات با ۶۵۱۳۵ جلد کتاب
- ۹- کتابخانه دانشکده حقوق با ۶۴۸۱۳۳ جلد کتاب
- ۱۰- کتابخانه دانشکده افسری با ۱۶۰۳۷ جلد کتاب
- ۱۱- کتابخانه دانشکده پزشکی با ۲۳۰۶۰ جلد کتاب
- ۱۲- کتابخانه دانشکده علوم با ۱۷۳۴۵۵ جلد کتاب
- ۱۳- کتابخانه دانشکده فنی با ۲۰۱۰۰ جلد کتاب
- ۱۴- کتابخانه دانشکده دامپزشکی با ۱۶۳۱۶ جلد کتاب
- ۱۵- کتابخانه دانشکده الهیات با ۱۳۰۲۵ جلد کتاب
- ۱۶- کتابخانه دانشکده علوم اداری با ۶۰۱۴ جلد کتاب
- ۱۷- کتابخانه دندانپزشکی با ۳۴۷۹۹ جلد کتاب
- ۱۸- کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی با ۵۰۲۵۰ جلد کتاب
- ۱۹- کتابخانه مرکزی دانشگاه با ۱۱۳۴۱ جلد کتاب
- ۲۰- کتابخانه دانشگاه جنگ با ۱۴۰۳۵ جلد کتاب
- ۲۱- کتابخانه دانشگاه ملی با ۶۰۵۰ جلد کتاب
- ۲۲- کتابخانه دبیرستان نظام با ۷۵۴۰ جلد کتاب
- ۲۳- کتابخانه ملی ملک با ۱۶۰۱۲۰ جلد کتاب
- ۲۴- کتابخانه ملی ایران با ۷۱۲۵۰ جلد کتاب
- ۲۵- کتابخانه موزه ایران باستان با ۶۱۰۰ جلد کتاب
- ۲۶- کتابخانه وزارت امور خارجه با ۱۲۶۵۰ جلد کتاب
- ۲۷- کتابخانه وزارت آب و برق با ۲۰۰۰ جلد کتاب
- ۲۸- کتابخانه وزارت آبادانی و مسکن با ۱۶۰۰ جلد کتاب
- ۲۹- کتابخانه مجلس شورای ملی با ۷۲۱۰۰ جلد کتاب
- ۳۰- کتابخانه مجلس سنا با ۱۷۵۵۰ جلد کتاب
- ۳۱- کتابخانه رازی با ۱۲۳۵ جلد کتاب
- ۳۲- کتابخانه شایسته با ۶۶۵۰ جلد کتاب
- ۳۳- کتابخانه شرق شهنواز با ۲۵۲۴ جلد کتاب
- ۳۴- کتابخانه شوش با ۹۲۶ جلد کتاب
- ۳۵- کتابخانه شهرام با ۶۸۵ جلد کتاب
- ۳۶- کتابخانه عمومی

دانشسرای مقدماتی با ۱۰۰۵۰ جلد کتاب- ۳۷- کتابخانه فرهنگ مزینی با ۷۲۲ جلد کتاب
- ۳۸- کتابخانه فنی آموزش و پرورش با ۸۱۲۵ جلد کتاب
- ۳۹- کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار با ۱۱۱۵۰ جلد کتاب
- ۴۰- کتابخانه وزارت فرهنگ و هنر با ۱۷۰۰۰ جلد کتاب
- ۴۱- کتابخانه دانشکده هنرهای دراماتیک با ۴۰۰۰ جلد کتاب
- ۴۲- کتابخانه ابراهام لینکلن با ۱۱۴۰۹ جلد کتاب
- ۴۳- کتابخانه انجمن روابط فرهنگی ایران و آمریکا با ۱۷۸۴ جلد کتاب
- ۴۴- کتابخانه انجمن روابط فرهنگی ایران و فرانسه با ۱۴۰۱۵ جلد کتاب
- ۴۵- کتابخانه انجمن روابط فرهنگی ایران و شوروی با ۱۶۰۵۰ جلد کتاب
- ۴۶- کتابخانه انجمن زرتشتیان با ۶۰۲۵ جلد کتاب
- ۴۷- کتابخانه بنیاد فرهنگ ایران با ۸۲۰۰ جلد کتاب
- ۴۸- کتابخانه عمومی شماره یک شهر تهران با ۱۴۲۳۵ جلد کتاب
- ۴۹- کتابخانه عمومی شماره ۲ شهر تهران با ۵۱۲۳ جلد کتاب
- ۵۰- کتابخانه شماره سه کودکان شهر تهران با ۲۰۰۰ جلد کتاب
- ۵۱- کتابخانه عمومی شماره ۴ شهر تهران با ۲۱۴۲ جلد کتاب
- ۵۲- کتابخانه عمومی شماره ۵ شهر تهران با ۳۷۱۲ جلد کتاب
- ۵۳- کتابخانه عمومی شماره ۶ شهر تهران با ۲۱۴۵ جلد کتاب
- ۵۴- کتابخانه شماره ۷ شهر تهران با ۳۱۴۷ جلد کتاب
- ۵۵- کتابخانه شماره ۸ شهر تهران با ۳۰۱۸ جلد کتاب
- ۵۶- کتابخانه عمومی شماره ۹ شهر تهران با ۲۵۱۸ جلد کتاب
- ۵۷- کتابخانه عمومی شماره ۱۰ شهر تهران با ۲۲۰۰ جلد کتاب
- ۵۸- کتابخانه عمومی شماره ۱۱ شهر تهران با ۳۴۰۰ جلد کتاب

تا قبل از کودتای ۱۲۹۹ برابر یک آمار تخمینی که از فهرست کتابهای چاپی (تألیف خانابا مشار) استخراج گردیده است کتابهای چاپی ایران از سال ۱۲۷۷ ق. تا ۱۲۹۹ ش. یعنی در فاصله زمانی ۴۶ سال در حدود نهمصد و اندی نوع کتاب میگرد و پس از سال ۱۳۰۰ بطور متوسط از سالی شصت نوع بتدریج روبا افزایش میگذارد تا سال ۱۳۲۰ نزدیک به سالی سیصد نوع میرسد میتوان گفت جمعاً از سال ۱۳۰۰ - ۱۳۲۰ ش. نزدیک به هزار و صد نوع کتاب بچاپ رسیده که در مقام مقایسه این تعداد برابر است با مجموع کتابهایی که در فاصله سه برابر این مدت که ۶۴ سال باشد، بچاپ رسیده بوده است.

از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ ش. بعلاوه وقایع نامطلوب جنگ جهانی و اثرات آن وضع چاپ و نشر کتاب تا حدودی نابسامان بوده و معذالک در طی این مدت نیز نزدیک به هزار و هشتصد نوع کتاب و رساله بچاپ رسیده و از سال ۱۳۳۲ تا ۱۳۴۵ برابر

فهرستی که تنظیم گردیده و در دست است تعداد ۹۳۸۱ جلد کتاب نشر یافته است که جمعاً باید گفت از سال ۱۳۲۰-۱۳۴۵ مجموعاً ۱۱۱۸۱ جلد کتاب طبع و نشر یافته است و در مقام سنجش میتوان گفت که تنها در سال ۱۳۴۵ که ۱۲۴۲ جلد کتاب بچاپ رسیده است معادل است با مجموع کتابهایی که از سال ۱۲۷۷ ق. - ۱۳۰۰ ش. یعنی طی مدت ۶۴ سال بچاپ رسیده بوده است و این است مصداق واقعی ضرب المثل سائر و معروف «این طفل يك شبه ره صدساله می رود» آری در اثر توجهات خاص شاهنشاه آریامهر بدامر نشر و ترجمه و تألیف کتاب و اثرات معجز آسای پیکار بایسوادنی و اجرای منشورهای انقلاب سپید بخصوص تأسیس سپاه دانش و ایجاد مدارس روزافزون و دانشگاههای متعدد و بوجود آمدن سازمانهای نشر مانند بنگاه ترجمه و نشر کتاب و بنیاد فرهنگ ایران که از محل عطایای شاهنشاه آریامهر بنیاد یافته اند، این چنین جهش و ترقی و افزایش خیرت انگیز را میتوان شاهد بود و از زبان ارقام و آمار حقایق شیرین و پرافتخار را استدرک و استنباط کرد.

بفرمان شاهنشاه آریامهر هیأت امنای کتابخانه های عمومی کشور بریاست جناب آقای مهرداد پهلبد وزیر فرهنگ و هنر در تاریخ ۲۲/۸/۴۵ تشکیل و مأمور ایجاد و تأسیس کتابخانه های عمومی در کلیه شهرهای کشور گردید و در طی این مدت توفیق یافته است که در تهران یازده کتابخانه عمومی دائر و تأسیس کند که مورد استفاده عامه قرار گیرد در شش ماهه اول سال ۱۳۴۶ در یازده کتابخانه عمومی شهر تهران تعداد ۱۰۱۶۳۵ نفر مراجعه و کتاب برای مطالعه دریافت داشته اند.

هیأت امنای کتابخانه های عمومی کشور از آغاز تشکیل تا کنون توفیق یافته است که وسائل تأسیس ۱۵ کتابخانه عمومی را در ۱۵ شهر فراهم آورد. و در ۳۳ شهر نیز اقدامات لازم برای تأسیس کتابخانه انجام گردیده و در ۱۳ شهر ساختمان کتابخانه ها در دست بنا است.

در نمایشگاه سیر تحول و تکامل چاپ و نشر کتاب در طی ۲۵ سال اخیر جمعاً ۲۲۱۹ جلد کتاب بنمایش گذاشته شده بشرح زیر:

تالیفات شاهنشاه آریامهر	۱۴	جلد
دخترک دریا تألیف علیاحضرت شهبانوی ایران	۱	جلد
تالیفات والا حضرت اشرف پهلوی	۳	جلد

کتابهای برنده جایزه سلطنتی	۸۴	جلد
نشرات بنگاه ترجمه و نشر کتاب	۱۴۶	جلد
نشرات بنیاد فرهنگ ایران	۳۸	جلد
نشرات دانشگاه تهران	۲۸۳	جلد
نشرات سازمان کتابهای جیبی	۲۴۲	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۰	۶۳	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۱	۲۳	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۲	۲۵	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۳	۱۱	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۴	۴۱	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۵	۴۴	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۶	۵۲	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۷	۴۹	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۸	۴۳	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۲۹	۳۶	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۰	۳۶	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۱	۲۷	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۲	۳۴	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۳	۵۸	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۴	۶۱	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۵	۱۰۲	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۶	۵۴	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۷	۶۲	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۸	۴۲	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۳۹	۶۱	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۰	۶۳	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۱	۷۱	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۲	۹۶	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۳	۸۶	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۴	۷۷	جلد
نمونه کتابهای چاپ شده متعلق بسال ۱۳۴۵	۹۱	جلد

بدیهی است بازدید کنندگان ارجمند از نمایشگاه با مشاهده غرفه های سنواتی تحول و تکامل قابل توجهی که در طی ۲۵ سال اخیر در این راه حاصل گردیده است بمعاینه ملاحظه فرموده اند.